

El somriure de Sant Miquel

Qui no s'ha passejat mai pel popularment conegut com a pont de dalt, pont vell o pont de Sant Miquel? Suposo que tots, una vegada o altra hi hem passat sense fixar-nos en la imatge que hi ha a la punta del pont, on comença sortint de la pujada del Sant Crist i en direcció a Sant Domènec. Bé, és una estàtua molt ben feta i alhora curiosa, ja que amaga un secret, bé, té una explicació que no sé si tots coneixeu. En origen, el portal de sant Miquel era una construcció d'època gòtica situada a les acaballes del comtat d'Urgell. Coronava la porta una escultura de l'arcàngel Sant Miquel, patró de l'antic comtat, així com de nombrosos pobles i ciutats d'arreu, protegida per un dossier de pedra brodada. A cada costat el flanquejaven dos àngels sostenint sengles escuts i en un nivell més baix, també apareixien dos escuts amb els escacs de la casa d'Urgell. L'escultura de l'arcàngel mostra un guerrer alat vestit amb armadura i intentant enfonsar una llança a la boca mateix del Diable, un cop ja el té sota els peus. Aquest sembla que s'hi resisteix, ja que amb la mà dreta aferra l'arma i serra les dents. El rostre de l'arcàngel però, tot i la ferotgia de l'acte que representa, mostra una expressió suau i relaxada, amb els ulls aclucats i esbossant un petit somriure, potser devia ser per la satisfacció avançada de derrotar el Maligne o per l'escultor?

Antigament, el portal esmentat fortificava l'entrada a la ciutat des del nord i l'est i es combinava amb el portal de Gerb, situat al seu costat i amb el tram de muralla que pujava cap al Castell i corria paral·lel al riu. Possiblement, existia un altre portal a l'entrada del pont, davant del convent dels Predicadors. A finals del segle XIX la construcció de la carretera de Balaguer a

Tremp va comportar l'enderroc del portal de Gerb i va convertir el portal de Sant Miquel en una edificació ruïnosa que dificultava el trànsit de vehicles. El 1894 l'Ajuntament decidí enderrocar-lo, tot i l'oposició del Centre excursionista de Catalunya i l'Associació Artística-Arqueològica de Barcelona. Un fet tràgic i molt sonat, però, en va accelerar la demolició, una pedra del portal, la nit del 29 de setembre, es va despendre i va ferir mortalment una dona que entrava a la ciutat, deixant orfe el seu petit fill que l'acompanyava. Per ordre del Govern Civil de Lleida, l'Ajuntament començà a desmuntar el monument. No es va saber de la sort que havia ocorregut al minut, simplement, van enterrar la mare i el nen va fer cap a l'hospici. No tenien família i ningú es va voler fer càrrec del nen en un primer moment.

L'any 1913 l'Ajuntament, curt de diners, acordà la venda del monument i dels escuts del casal d'Urgell al multimilionari Charles Deering per la xifra de 6650 pessetes de l'època. Aquest, s'estava construint un palau a Sitges i hi ubicà les nostres escultures que es quedaren prop del mar. La imatge acabà a la façana del baluard del palau de Maricel, on encara s'hi pot admirar. El 1974 es va decidir reparar-ne el mal estat i fer-ne una còpia. Es va encomanar una còpia a un escultor de prestigi, curiosament, amb arrels balaguerines però per circumstàncies de la vida ubicat al Garraf. L'artesà va fer una magnífica feina i el 1977 l'Ajuntament de Sitges substituí l'original per la còpia realitzada i en va regalar una altra a la ciutat de Balaguer, que és la que actualment presideix l'entrada del pont. Mai més es tornà a veure l'original, segons les fonts de l'època estava molt malmès i quan s'estava treballant en la còpia es va acabar de fer malbé.

Aquesta és la versió oficial que es coneix arreu, però la versió oficiosa i fidedigna és una altra. L'original de l'escultura no desaparegué, és més, està molt ben localitzat, això sí, secretament per a les autoritats pertinents. Es troba al celler d'una casa de Balaguer, d'una família coneguda de tota la vida i no en sortirà, és la penyora per la mort al segle XIX de la dona que entrava a la ciutat. Sí, és així, el nen que va quedar orfe i que no havien volgut, al cap de poc de ser a l'hospici va ser afillat per una família benestant, va prosperar i es va fer adult, es va casar amb una noia d'un poblet de pescadors del Garraf i va emigrar, no va oblidar mai la tragèdia de la seva mare i en feia responsable Sant Miquel, sí el sant de veritat. Va tenir una bona vida i un fill i una filla. El fill era escultor i vivia a Sitges, no cal dir res més, sabia la història i essent triat per a restaurar el monument va aprofitar l'ocasió i va modificar lleument el rostre de l'escultura, hi va plasmar la cara del seu pare i el lleu somriure que esbossa la imatge és de consol i d'agraïment, cap a la família que va acollir el seu pare i cap a Sant Miquel, que amb aquesta oportunitat li permeté quedar en paus. De l'original no cal dir res més, se'l va quedar i el va traslladar a Balaguer, d'on no hauria d'haver sortit mai. Ara és a casa dels padrins i simbolitza la petita victòria familiar.

Pere III, el Cerimoniós